

Obnoviteľné zdroje energie a Slovensko

Závazky, ako ich neplníme a o čo prichádzame

JÚL 2024

Rozvoj obnoviteľných zdrojov (OZE) dáva ekonomický aj klimatický zmysel. Slovensko sa zaviazalo k dosahovaniu cieľov podľa predpisov EÚ¹ a má na to podporu aj zdroje z Únie (cca 286 mil. EUR).

Rozvoj veternej energie, na ktorý sa Slovensko rozhodlo primárne zamerať v rámci Plánu obnovy a odolnosti, musí byť nastavený systémovo a rešpektovať iné zákonom chránené záujmy, ale už nemôžeme ďalej prešlapovať na mieste. Od roku 2003 nebola postavená na Slovensku žiadna nová veterná elektrárňa a aktuálne je 24 projektov uviaznutých v procese povoľovania.

Slovensko má však k záväzkom, motivačným fondom EÚ aj ekonomickej logike zvláštny postoj, ktorý je potrebné zmeniť.

1. Členské štáty EÚ sa dohodli na týchto záväzkoch:

- **podporovať využívanie OZE** na dosiahnutie cieľa EÚ 42,5 %, energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2030
- **integrovat' OZE s ostatnými politikami** v oblasti klimatickej neutrality a energetickej efektívnosti, osobitne s Nízkouhlíkovou stratégiou, Integrovaným národným energetickým a klimatickým plánom a príslušnou legislatívou (napr. národný klimatický zákon, ak by bol prijatý)
- **zjednodušiť povoľovanie pre projekty OZE a súvisiacu infraštruktúru** (pripojenie do siete, úložiská) maximálna dĺžka procesu v akceleračných zónach 6 mesiacov, na ostatnom území 2 roky
- **určiť akceleračné zóny** - lokality vhodné na rozvoj projektov povolovaných v zrýchlenom režime, pre jeden alebo viac OZE
- **dodržiavať environmentálne predpisy EÚ** - projekty OZE musia spĺňať kritériá úspory emisií a udržateľnosti, osobitne ochrana biodiverzity, vody a pôdy

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_5185

Slovensko tiež dobrovoľne pristúpilo k Charte veternej energie – spoločnej deklarácii EU členských štátov a priemyslu k podpore výrobcov z EÚ:

<https://euractiv.sk/section/energetika/news/charta-veternej-energie-zvyhodnuje-europskych-vyrobco-podpisalo-iu-26-krajin-eu/>

Konkrétne kroky, ktoré musí spraviť aj Slovensko:

Do 30. júna 2024

- **aktualizovať Integrovaný národný energetický a klimatický plán** s cieľom 35% podielu OZE do roku 2030, pričom Slovensko navrhuje len 24 % podiel OZE
- **upraviť legislatívu v súlade so Smernicou EÚ** o obnoviteľných zdrojoch, tzv. RED II, kde lehota uplynula už 30.6.2021; Európska komisia môže za opakované nesplnenie záväzku Slovensko žalovať a hrozia nám pokuty
- **upraviť legislatívu a transponovať niektoré z nových ustanovení, tzv. RED III** (aktuálna novela Smernice EÚ o OZE):
 - Integrácia OZE do sietí: určiť oblasti pre rozvoj energetickej infraštruktúry a uskladňovanie elektriny
 - Stanoviť povoloňacie kritériá pre rozvoj OZE a povoloňacie postupy pre projekty v a mimo akceleračných zón OZE

Do 31. decembra 2024 (podľa Plánu obnovy a odolnosti) vypracovať a prijať legislatívu k akceleračným zónam pre veternú energiu a zverejniť metodiku na ich vytvorenie

Do 21. mája 2025 ukončiť transpozíciu - všetky prvky smernice RED III majú byť premietnuté do národnej legislatívy. Súčasťou toho je mapovanie, ktoré identifikuje domáci potenciál využitia OZE a oblasti potrebné pre národné príspevky k celkovému cieľu EÚ. Treba tiež poznať odhadovaný dopyt po obnoviteľnej energii, dostupnosť infraštruktúry, zjednodušiť a urýchliť pripojenie OZE do sústavy.

Do 30. júna 2025 prijať legislatívu na zefektívnenie environmentálneho povoľovania, ktoré má byť zjednotené a digitalizované

Do 31. decembra 2025 (podľa Plánu obnovy a odolnosti) vytvoríť pilotné akceleračné zóny, prijať a uplatňovať metodiku na vytvorenie týchto zón

Do 21. február 2026 prijať plány akceleračných zón OZE a stanoviť povoloňacie postupy pre projekty v týchto zónach

2. Slovensko záväzky EÚ neplní, dokonca ide proti nim

Vláda navrhuje zákony, ktoré rozvoj obnoviteľných zdrojov skôr brzdia. Neodstraňujú existujúce bariéry, spôsobujú právny chaos a zvyšujú neistotu podnikateľov, investorov, úradníkov a úradníčok, dotknutých obcí aj obyvateľstva. Zákony sa prijímajú v zrýchlenom legislatívnom konaní, bez zhodnotenia ich dopadov a bez expertného názoru, čo ide na úkor kvality:

- **stavebný zákon** - platí ešte zákon z roku 1976, nový zákon má pozastavenú účinnosť do apríla 2025 a súčasne vláda avizuje prípravu ďalšieho nového zákona, pričom ten má zrušiť integráciu procesov

- **územné plánovanie** - nový zákon, pripravovaný spolu s novým stavebným zákonom, ktorý má ale pozastavenú účinnosť. Územné plánovanie teda nie je kompatibilné s nadväzujúcimi procesmi a nedostatočne upravuje digitalizáciu a informačný systém (podmienky pre rozvoj OZE)
- **zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA)** - opakovane novelizovaný. Aktuálne je v legislatívnom procese novela zákona o EIA a v júni bolo prelomené veto prezidentky voči zákonu o strategických investíciách, ktorý tiež novelizuje proces EIA. Navrhované úpravy nie sú kompatibilné navzájom ani s novým stavebným zákonom, nezohľadňujú záujmy samospráv, verejný záujem na ochrane životného prostredia či kultúrnych pamiatok
- **zákon o strategických investíciách** - čerstvo prijatý, porušuje ústavné právo aj práva EÚ - vlastnícke práva (vyvlastňovanie) a právo na informácie obyvateľov a samospráv
- **zákon o krajinom plánovaní** - aktuálne v legislatívnom procese v novom okresanom znení, ktoré popiera podstatu a dôležitosť krajinného plánovania pre ochranu krajiny, minimalizuje rolu krajinných plánov a vytvára priestor na zmätok pri plánovaní nových investícií

Situáciu zhoršuje komunikácia zodpovedných inštitúcií, ktorá je nekonzistentná a nereflektuje naše dohodnuté záväzky v rámci EÚ.

3. Prínos obnoviteľných zdrojov pre Slovensko a nás všetkých

- **Zvyšujú energetickú nezávislosť krajiny** tým, že znižujú závislosť od dovozu fosílnych palív z iných krajín, čím sa posilňuje energetická bezpečnosť.
- **Znižujú emisie skleníkových plynov** a iných znečisťujúcich látok, čím prispievajú k čistejšiemu ovzdušiu a ochrane životného prostredia.
- To vedie k **zníženiu zdravotných problémov** spojených so znečistením, ako sú respiračné a kardiovaskulárne ochorenia.
- Prispievajú k regionálnemu rozvoju a **vytvárajú nové pracovné miesta** v oblasti výroby, inštalácie a údržby týchto zdrojov energie.
- **Pomáhajú stabilizovať ceny energií**, keďže sú menej citlivé na globálne trhové výkyvy v cenách fosílnych palív.
- **Posilňujú konkurencieschopnosť** - investori aj podnikatelia sa dožadujú "zelenej energie", ktorá znižuje náklady a posilňuje ich dobré meno.
- **Prinášajú finančnú podporu zo zdrojov EÚ** - špecificky na rozvoj OZE môže Slovensko čerpať 286 mil EUR z Plánu obnovy a odolnosti SR, Programu Slovensko a LIFE programu. Ďalšie fondy, ktoré môžu prispieť na rozvoj OZE sú Modernizačný fond a Horizont Európa.